

BRANJE IN PISANJE

Otrok mora v prvem triletju (obdobje opismenjevanja) osvojiti spretnosti branja in pisanja. Naloga učiteljev je, da otroka strokovno in hkrati prijazno vpeljejo v svet branja in pisanja, naloga vas staršev pa je, da otroku pomagata, ga opogumljate in ga na spreten način pripravljate do tega, da bo dosti vadil.

Branje in pisanje sta naučeni kompleksni dejavnosti, ki obsegata poleg razmeroma preprostih čutnih vtisov tudi komplicirano miselno predelavo. Na branje vplivajo tudi nekateri osebni dejavniki (interes, predsodki, razpoloženje).

Tako za branje kot za pisanje so pomembne vaje na vseh področjih: orientacija in zaporedje, ritem, vidno zaznavanje, vidno razločevanje, vidni spomin, slušno zaznavanje, slušno razločevanje, slušni spomin in fonetično zavedanje. Šele, ko bo otrok osvojil osnovne dejavnosti, bo lahko pretvarjal glasove v črke oz. črke v glasove.

NAREK	SPONTANO PISANJE	BRANJE
FONETIČNO ZAVEDANJE (za uspešno razrešitev določene jezikovne naloge je treba pretvoriti glasove v črke ali pa črke v glasove)		
SLUŠNO ZAZNAVANJE	SLUŠNO RAZLOČEVANJE	SLUŠNI SPOMIN
VIDNO ZAZNAVANJE	VIDNO RAZLOČEVANJE	VIDNI SPOMIN

Na težave pri branju in pisanju vsekakor vplivajo tako notranji kot zunanji dejavniki: otrokovo zdravje, njegove intelektualne sposobnosti, socialno-kulturno okolje, razvitost govora, sposobnost izražanja in prepoznavanja, sposobnost pomnjenja, pozornosti in zbranost.

Težave in motnje pri branju se kažejo s šibkim razčlenjevanjem vidnih dražljajev (ne upošteva vseh vidnih znakov ali jih ne uporablja pravilno, npr. izpuščanje črk), s pomanjkljivim spominom za besede (skromnejši besedni zaklad) ali nerazumevanjem prebranega besedila. To lahko nazaduje na raven sintetizirajočega branja, ko otrok bere črko za črko, ne da bi besede razumel

(črkovanje). Kadar tehniko branja otrok ne osvoji, lahko začne izkazovati odpor do branja. Da tehniko branja otroci dobro osvojijo sta potrebna čas in trening.

Najpomembnejše je, da otroci črkujejo, ker glasove izgovarjajo s polglasniki. Če jih boste doma navajali, da bo **glas izgovarjal pravilno**, bo tudi hitreje prešel v vezano branje.

Vaja za vezano branje (soglasnike povezujemo z vsemi soglasniki):

A		A
E		E
I	N	I
O		O
U		U

Otrok naj **bere vsak dan** (5-krat na teden) 10 minut. Bere naj razločno, glasno iz knjige z veliki tiskanimi črkami. Bere naj **takoj glasno** (ne prej tiho), naj ne črkuje, ampak zloge povleče. Tekst naj **spremlja s prstom** roke s katero piše. Omejitev pri branju naj bo čas in ne količina!

Ker se besede v besedilu ne gibljejo, se morajo oči, ko zaznavajo besede na vsaki ustaviti in šele nato pogledati naslednjo. Oči se pri branju ne gibljejo enakomerno, temveč se premikajo skokoma z več postanki. Če boste opazili, da otrokove oči begajo po besedilu, mu najprej **na prst nalepite rdečo piko**. Ta bo pritegnila otrokovo pozornost, da bo lažje sledil prstu. **Besedilo** mu lahko **prekrijete s kartonom**. Če otrok še ni dober bralec, mu prekrijte besedo in pustite viden samo zlog, katerega bo otrok lažje prebral, saj se ne bo ustrašil dolge besede in bo lažje vezal.

Ne silite otroka k daljšemu glasnemu branju. Potiho lahko bere, kolikor želi. Včasih lahko branje posnamete. Tako boste preverjali kvaliteto branja, otrok pa bo slišal kako napreduje in s snemanjem izboljšal izgovorjavo.

Otrok naj **sam izbira tekste**, ki jih bo bral (take, ki ga bodo zanimali in bo o prebranem tudi pripovedoval). Najbolj primerne so krajše zgodbe (za dnevno branje naj bi bile zaključene celote).

Otrok, ki ne bo videl brati staršev ali starejših bratov in sester, tudi sam ne bo motiviran za branje. **Otrok naj bere v prostoru, kjer ima mir in ga nič oz. nihče ne moti**.

Dokler otrok ne bere dobro, priporočam **branje v treh stopnjah**:

1. Berejo starši, otrok kaže s prstom besede.
2. Bereta skupaj. Otrok kaže s prstom pod vrsto, vi nad vrsto, pri krajših in lažjih besedah vi utihnite in otrok jo prebere sam.
3. Bere otrok sam, vi mu pomagate preko težjih besed.

Pri tem se skrajša čas branja in ne prekinja tok razumevanja vsebine. Tovrstno branje priporočam predvsem za domače branje.

Naša želja je, da bi otrok bral tekoče in gladko in seveda razumel kar je prebral, sicer bo imel vedno težave pri učenju. Otrok naj torej bere zelo enostavna besedila z lahko vsebino, kasneje težja. Šele nato preidemo na branje knjig. Knjige imajo veliko ilustracij, tako da si z njimi otrok lahko pomaga pri **obnovi**. Ko besedilo prebere, mu o njem postavljajte vprašanja. Teh vprašanj naj bo vedno manj in naj bodo čimbolj splošna, tako da bo sčasoma otrok povedal celo obnovo brez pomožnih vprašanj. Potem lahko vloži obrnete in naj vas otrok sprašuje.

Če otrok bere prepotiho, pojdite v kuhinjo oziroma v drugo sobo, otrok pa naj bere tako glasno, da ga boste vi slišali.

Za **funkcionalno branje** je priporočljivo iskanje informacij v časopisu, ki naj vam jih potem tudi pove (npr. kateri film igra v kinu, kaj je po televiziji...), branje receptov pri kuhanju (otrok bo pri tem izredno užival in sam lahko prebere kar dolg recept) ipd.

Za razumevanje prebranega in upoštevanje navodil je zelo dobra igra **Iskanje zaklada**, ki se jo lahko igrate tudi s starejšimi otroki (otrok prebere navodilo in mu sladi npr. »Pojdi v kuhinjo in poišči v omari posodo z belimi pikami.«).

Z otrokom kdaj poskušajte **brati izmenično** – vsak eno stran, en odstavek. Ko otrok vadi, naj iz časopisa **izrezuje črke, zloge** in sestavlja nove besede. Tako bo razvijal fino motoriko, uril tehniko branja in širil besedni zaklad.

Če otroka nikakor ne morete pripraviti do tega da bere, mu morate zbuditi interes – npr. na glavo obrnjeno besedilo (To je že večkrat pomagalo otrokom, ki niso dojeli

vezanega branja. Šele, ko so dobili narobe obrnjeno besedilo, so se zavedli pomena črk).

Zelo pomembno je, da se z otrokom veliko pogovarjate in obnavljate čisto vsakdanje stvari. Otroku morate dati **na izbiro več knjig**. Sam naj se odloči, kaj bo bral. Tu naj ne bo vprašanje: »Ali boš bral ali ne?« temveč »Ali boš bral to knjigo ali to?«

Ko bo otrok že bral, bo še vedno rad slišal, da mu včasih **vi kaj preberete**. Vi mu boste vzor, kako se pravilno bere in obnavlja.

Nikoli naj ne bere za kazen!

Da pa ne pozabimo tisto najpomembnejše – **otroka pohvalite** ob vsakem najmanjšem uspehu, dajajte voljo. Tudi ko otrok obupa, ste vi tisti, ki mu morate dati voljo, da nadaljuje. Pohvalite ga, pogovarjajte se z njim in mu povejte, da ga imate radi. Če se vam zdi, da kaj v šoli ni v redu, se pogovorite z učiteljico.

BRANJE

- Razločevanje podobnih likov, besed
- Navodila za barvanje pobarvanke
- Iskanje besed v mreži
- Odgovori na vprašanja
- Uganke
- Urejanje besed v stavke
- Urejanje stavkov v besedilo
- Popravljanje napak (zamenjane črke, besede, slovnične napake)
- Besedilo s slikami

Za pisanje otroku pokažemo pravilno držo telesa pri pisanju, pravilno držo pisala in položaj lista oz. zvezka.

Položaj lista: List položimo na mizo tako, da ga gledamo naravnost, ni nagnjen ne v levo in ne v desno stran.

Položaj glave in roke, ki ne piše: Glavo držimo pokonci. Roko, s katero pišemo položimo na mizo, da bo še malo počivala. Nasprotno roko dvignemo tako, da je komolec prislonjen na mizo, z dlanjo pa si pokrijemo obraz. Glavo pustimo v tem položaju, roko pa položimo na spodnji del lista. Roka, ki ne piše, drži list, da se ta ne premika. S katero roko bo otrok pisal, je odvisno od njegovega živčnega sistema.

Položaj trupa in nog: stol premaknemo k mizi tako, da še vedno udobno sedimo. Hrbet naslonimo na naslonjalo stola. Boki so obrnjeni naprej. Stegna počivajo na sedalu stola, kolena pa so upognjena v pravem kotu. Stopala so na tleh.

Drža pisala in položaj roke, ki piše: sproščeno primemo svinčnik s palcem in kazalcem (kljunček), približno dva prsta nad konico in ga naslonimo na sredinec. Svinčnik držimo rahlo. Mezinec, zunanji rob dlani in del podlakti se dotikajo lista oz. mize. S svinčnikom rišemo črte. Roko premikamo le v komolcu in rami.

Pravilna drža pisala

Ko otrok piše, naj ima **prostor urejen** – dovolj prostora na mizi, svinčnik dovolj velik in ošiljen.

Če otrok viha liste, jih **spnite s sponko**, če pritiska, **podložite karton**. Črke, ki jih otrok grdo piše napišimo na velik list in otrok naj vleče po črti. Črke naj utrjuje s pisanjem na hrbet, na roko, hodi naj po njej (tako otrok črko tudi fizično občuti). Za hitro ponavljanje črk, da utrdimo mišično gibalni spomin (multisenzorno utrjevanje zapisa črk), je zelo prikladno pisanje v koruzni zdob na pladnju, zapis v vosek, plastelin, na folijo, oblikovanje črk iz testa, vžigalic ipd. Dobra vaja zapisovanja besed so križanke.

Pomembno je, da otrok **piše črke tako, kot so se jih učili v šoli**. Ni vseeno, kje se začne zapis črke, sicer ima otrok lahko pozneje pri pisanih črkah težave z enopoteznostjo.

Otrok mora obvladati prepis s table, iz knjige, zapis po nareku in samostojen zapis. Kaj mislite, kaj je najtežje? Za večino otrok seveda samostojno zapisovanje, potem pa običajno prepis in ne narek. Pri nareku otroku pomaga, ker sliši učiteljev glas, pri prepisu pa se jih veliko izgubi v besedilu (izpustijo črko, besedo, vrstico, pomešajo povedi).

PISANJE

- Barvanje manjših površin
- Vaje za grafomotoriko (labirint, nizanje kroglic, trganje lista po narisani črti, rezanje,...)
 - Gibalne vaje (pišemo s telesi)
- Prepis na bolj zabaven način (besedilo s slikami)
- Strip
- Križanke
- Dopolnjevanje stavkov
- Sestavljanje stavkov iz besed ob sličici
- Opisovanje slike v petih stavkih

PET NASVETOV ZA STARŠE

1. Vzemite si čas

Z otrokom redno pišite pojme, ki ga navdušujejo: vlak, dirkalnik, tiger, mojster Miha... Otrok naj riše slikice, ki jim doda besedilo. Skupaj pišite pisma sorodnikom in znancem.

2. »Glaskujte«

Pri črkovanju soglasnike imenujte kot glas in ne kot ime črke.

3. Potrebščine naj bodo vedno pripravljene

Papir in pisala naj bodo vedno pri roki in ne skriti v zgornjem predalu.

4. Sprejmite levičnost

Približno sedem odstotkov vseh otrok je levičarjev. Nekateri otroci sprva ne dajejo prednosti niti desni niti levi roki. Otroka nikoli ne silite, naj neko dejavnost, ki jo bolje opravlja z levico, poskuša izvesti z desnico.

5. Od lažjega k težjemu

Otroci v začetku pogosto pišejo tako, kot govorijo. Upoštevajte, da otroci šele pozneje sprejmejo načine pisanja, ki odstopajo od govornjene besede. Na voljo imamo dovolj izbire: *pikapolonica* je sicer dolga, ni pa težka beseda, *predsednik* bo povzročal že več težav. Otroci radi pišejo po nareku: govorite razločno in poudarjajte zloge.

Želim vam, da v teh dneh tudi večkrat najdete čas za dejavnosti branja in pisanja.

Pripravila: Irma Tratnik, pedagoginja

Vir: Vaje za tekoče branje; Kako lahko odrasli spodbujamo tekoče branje pri otrocih v prvem triletju osnovne šole, Center Janeza Levca, Ljubljana 2016